

naglasu u (novoj) slovenštini“ zanimivo razkladanje naglasa v slovenskem jeziku, — v drugem dr. Fr. Marković pod naslovom „Estetička ocjena Gundulićeva Osmana“ kritikuje iz estetičnega stališča Gundulićevega Osmana, — v tretjem pa dr. Pilar pod naslovom „Pobirci za zemljostroj Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od Fr. Vukasovića priobčuje dodatke k geologiji trojedne kraljevine. Tem trem člankom je dodan imenik knjig, ki so bile Akademiji poklonjene.

V drugi knjigi, ki jo je z „Radom“ vred izdala Akademija jugoslavenska pod naslovom „Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium“ nahajamo „Listine o odnošajih izmedju južnoga slavenstva i mletačke republike od godine 1409. do 1412“, skupio i uredio Sime Ljubić.

Vljuden poziv našim pisateljem!

Po želji častitega odbora Matičinega sem prevzel vredništvo njenega „Letopisa“ tudi za letošnje leto.

Obračam se tedaj zopet do cenjenih pisateljev, ki imajo srce do našega literarnega zavoda, z vljudno prošnjo, naj me podpró s spisi naši „Matici“ primernimi, katera po pravilih svojih in po soglasnem priznanji izvedenih rodoljubov o izdavanju knjig ima stati v nekaki sredi med visokoznanstveno akademijo in pa med društvom priprostemu ljudstvu namenjenim. Če tudi je „Matica“ tako na dvojno stran omejena, ima vendar še jako obširno polje za delovanje svoje. Poduka, poduka pred vsem treba nam je še mnogo tu in tam, in kdor vé „utili“ dodati „dulce“, zadel bo pravo.

Da pa pisatelji se ne trudijo s pisanjem člankov, katerih ne bi mogli vzeti v „Letopis“, drago bi mi bilo, ako bi mi hoteli poprej le predmet naznaniti, o kojem za „Letopis“ nameravajo pisati. V obče naj članki ne bodo preobširni, da je mōči v „Letopisu“ vstrezati priljubljenemu pravilu: „variatio delectat“.

Ker nekateri družabniki cenijo delovanje društva bolj o tem, da namesti ene obširne knjige dá dve, tri manjše knjižice na svetlo, zato je odbor „Matičin“ ukrenil, okrajšati „Letopis“ za toliko, da poleg njega na svetlo pride še ena ali dvoje knjižic po 4 ali 5 pōl, ako odboru doidejo za tako izdanje sposobni rokopisi.

Ker morajo vse knjige do decembra meseca dotiskane biti, da pridejo koncem leta družabnikom v roke, zato prosim gospode pisatelje, naj blagovolijo pred očmi imeti oni obrok. — Da se za vsak sprejeti članek, katerega pisatelj izrekoma ne daruje „Matici“, po pravilih odmerjena nagrada daje, je obče znano.

Dr. Jan. Bleiweis, Matičin predsednik.

Mnogovrstne novice.

* V spomin na sreberno poroko presvetlega cesarja in cesarice je daroval preč. mariborški knez in škof v blagor svoje rojstne (celjske) fare za šolske sestre v Celju in njih dekliško šolo obligacijo 10.000 gld. areb. veljave, katero je vsled ustanovnega pisma stolnemu kapiteljau v varstvo in skrb izročil z namenom, da se z obresti te ustanovnine plačuje najemščina za stanovanje sester in za šolske sobe, dokler se ne posreči, v ta namen lastnega poslopja ali nakupiti ali pozidati.

* Za stavljenje katoliške cerkve v Banjiluki je cesar podaril 1000, za ono v Rami pa 1500 gold. Začasna vlada pod vojvodo Württembergom je preveč pod magjarskim uplivom in je proglasila bivšega tur-

škega generala Omer-paše razglas od l. 1859. ter mohamedanskim begom in agom potrdila vse pravice. Kristijani so tedaj zopet tlačanji in robotarji kakor prej. Mnogi se uže selijo proč od nas v Črnogoro.

* Na dunajskem vseučilišču je bilo v prvi polovici letošnjega šolskega leta vpisanih študentov iz Kranjskega 71, iz Štajarskega 48, iz Tržaškega 43, iz Istre 38, iz Koroškega 26, iz Goriškega 19. — Vseh študentov skupaj bilo je vpisanih 3913.

Naši dopisi.

Livno v Bosni 15. aprila. M. — Minula so leta, kar se v Livnu velikonočni prazniki niso tako lepo praznovali kakor letos. Bila je namreč katoliška cerkev v četrtek, petek in soboto tako obilno obiskana, da se je ljudstvo komaj zvrstilo pri jako lepo, a ne ravno bogato napravljenem Božjem grobu. Strmel je tudi vsak, kdor je videl vojaško stražo, katero je postavil naš polk, prav po avstrijski šegi, v omenjeno cerkev k grobu. V soboto ob 5. uri popoldne obhajali smo ustajenje Izveličarjevo, pri katerem je naša godba igrala. Oddalo se je tudi ob tistem času 24 strelav iz naših topov na mali trdnjavi „Velika tabja“; le škoda, da smo imeli pri tej slovesnosti zelo slabo vreme, in tako tudi poprejšnja dva dni. Ravno tako vreme imeli smo v nedeljo, vendar pa je bila cerkev pri dopoldanski službi božji zopet tako natlačena, da se ni bilo mogoče ganiti. Tudi v nedeljo je godba našega polka v cerkvi igrala, mašo pa so nekateri izvrstni pevci našega polka odpevali, kateri so od gospodov duhovnikov toplo pohvalo dobili. V ponedeljek so pa le naši pevci mašo odpevali, godba pa je igrala v srbski cerkvi. Mnogo častnikov in podčastnikov bilo je navzočih pri tej službi Božji; vreme je bilo ovi dan jako ugodno. V nedeljo in ponedeljek igrala je naša godba od 4. do 5. ure popoldne na „Stojanovem trgu“, kjer se je vselej dosti ljudstva sošlo. Tako smo praznovali velikonočne praznike v „zlati Bosni“; Bog bi hotel, da bi jih prihodnje leto v okrožji svojih prijateljev in znancev obhajali v lepi naši kranjski domovini!

V Gorici 27. apr. — Prešel je cesarski teden. Veliko bolje, ko smo pričakovali, izkazala se je naša — menda nepotrebno razvpita — Gorica. Dne 23. t. m. zvečer so se pričele svečanosti s koncertom v katol. društvu. Jedro svečanosti je bil govor gosp. prof. in državnega poslanca Evg. dr. Valussi-a. — Vse mesto je bilo (prostovoljno) razsvetljeno; z mnogih hiš so vihrale že tisti večer in še več naslednji dan zastave in priproge. Meščanska banda je šla se sijajno bakljado po mestu. Videli smo v prvo novo mestno zastavo. Pozneje je šla vojaška muzika okoli. Drugi dan zjutraj ste igrali spet obe budnico in so grmeli z Grada topovi. — Šolska mladina raznih učilišč je imela v svojih dotičnih cerkvah primerno službo Božjo; vojaščina svojo ob 9. uri na Travniku; ob 10. uri je bila pontifikalna svečanost v prvostolnici. Večina hiš je bila ozališana; po nekaterih ulicah je bilo, kakor leta 1875., ko je bil cesar tukaj. Popoldne je bil oficirski banket pri „Treh kronah“. Zvečer godba na Travniku; pozneje nekatere ulice zopet razsvetljene. Končale so se svečanosti s krasno bakljado studentovsko, ki je zvalila vse mesto skup. — Vsaka prava slika pa mora imeti svoje ozadje. Tudi naših slavnosti slika ga je imela. Ponoči od 23. do 24. aprila se je raztrosilo po mestu vse polno iztisov nekega surovega pisma „Italije irredente“; to je prva; — druga pa ta-le: Naš „giornale cittadino“ („L' Isonzo“) je bil gluh in slep za vse, kar se je te dni v Avstriji in soseben v Gorici

godilo; za-nj „sreberne poroke“ cesarjeve — ni bilo. On, ki navadno natančno in véasih smešao obširno poroča vse, kar se v Gorici godí, — tudi če kdo kihne — on ni te dni nič videl in slišal. Tem sijajniše se odlikuje s patriotizmom „Eco del Litorale“. — Venec vsem slavnostim je pa bila sinočna slavnost v čitalnici, s katere mostovža je že 23. in 24. t. m. viselo troje velikih zastav: cesarska, avstrijska in narodna. — Še naj pristavim, da so v sredo zvečer pozno v noč po vseh hribih krog Gorice goreli ogromni kresi. Po vaséh so obhajali „sreberno poroko“ v nekaterih krajih v četrtek, v drugih pa danes. — Lep čin pripoveduje „Eco“ o grofu Chambordu. Izvedel je bil, da je med tukajšnjimi vojaki (Hess) 20 mož od Frohsdorfa domá: brž je ukazal napraviti jim za pretekli četrtek obed v neki gostilnici cesarju na čast. — Belo nedeljo (20. t. m.) smo pokopali v Solkanu najstarejšega mašnika naše nadškofije gosp. Mih. Gomiščka. Bil je čez 92 let star in 67 let mašnik. V pokoju je bil 29 let, hodil pa do 90. leta starosti na Sv. Goro spovedovat. Med 15 duhovniki, ki so ga spremili do groba, bili so tudi trije odlični sorodniki njegovi: župnik g. Bl. Madon iz Šempasa, g. Mih. Bolter, podvodja v bogosl. seminščici, in g. dr. Jos. Gabrijelčič, bogosl. profesor, spiritual itd.

Prem 26. aprila. *) — O mraku dne 23. t. m. zakuril se je v proslavo cesarjeve sreberne poroke na hribcu sv. Katarine velikansk kres med gromenjem topičev, pri katerem je domača godba svirala avstrijsko himno, katera, pevana po domačih fantih in spremljevana z godbo, se je večkrat ponavljala. Potem napoti se velikanski spreved od kresa v domačo vas med godbo, petjem, živio- in slava-klici Nju veličanstvoma ter se ondi raduje do 2. ure čez polnoči. Tudi šolska mladina praznovala je primerno slavnostni spomin. 23. dne t. m. popisalo se jej je življenje presvitlega cesarja po Ciperleveji knjižici, 24. dne pa, zjutraj ob 7. uri bila je v farni cerkvi med streljanjem s topiči slovesna sv. maša, katere se je 177 šolskih otrok vdeležilo. — V poprej učiteljski vrt, kateri se je pa letos v šolsko drevesnico predelal, vsadilo se je v posebno gredico dne 25. t. m. v spomin slovesne 25letnice 178 letos požlahnjenih sadnih dreves, pri katerem opravilu sodelovala je šolska mladež. — Ganljivo bilo je gledati zvečer dne 23. dne t. m. od tod po okolici — razgled tukaj je krasen in obširen — videlo se je okoli 20 kresov, slišalo se gromenje topičev, motril se je v prijetni dolini poldrugo uro oddaljeni, krasno razsvitljeni Trnov in oddelek razsvitljene ilirske Bistrice. Med vsem je pa železnična postaja v Kilovčah odlično paradižala, katera bila je po celi svoji dolgosti in širokosti izborna razsvitljena, in na koncu nje na mali višini je gorel lep, velik kres. — Vse to znači pa in kaže, da v srcih Slovencev plamti ogenj prave ljubezni in udanosti do presvitlega habsburškega prestola. — Da se je pa pri nas spomin na 24. dne aprila tako sijajno obhajal, gre vsa čast tukajšnjemu vrlemu narodnemu županu, katerega zmirom pravo avstrijsko in narodno prepričanje vodi. Hvala mu! Premski.

Iz Podrage 25. apr. (Spomin sreberne poroke presv. cesarja) je tudi tukajšnja šola obhajala včeraj jako svečano. Zjutraj ob 8. uri so imeli častiti podraški duhovnik slovesno sv. mašo, pri kateri je bila pričujoča vsa šolska mladina in tudi pela. Zvečer ob 8. uri je pa prišla lepo praznično oblečena v šolsko sobo, ki je bila dostojno olepšana; podoba presvitlega cesarja bila je z bršljinom okinčana, okoli in okoli pa s svečami raz-

svitljena. — Ko so šolarji skupno odpeli nekatere pesmi, stopi na oder gospod učitelj in v lepem govoru pojasni pomen današnje veselice. Potem pa se prikažeta na odru „Jurče“ — poredni šolar in „Milica“ — pridna učenka, ter pričneta igrati malo, nalašč za ta večer primerno sestavljeno igro. Igrala sta tako dobro, da ljudstvo ni ploskati nehalo, dokler se zopet na odru ne prikažeta in igrice še enkrat ponovita. Tudi to, kar je deklamovala učenka Lojzika Ženkova, bilo je tako mično, da je dobilo občno pohvalo. Pri zadnjih besedah omenjene deklamacije položi Lojzika podobi cesarjevi okoli glave nalašč v to spleten venček ter se prižgó lučice okoli podobe. V tem hipu pa zadoni iz vseh šolarskih grl „cesarska himna“ — bil je tako ginljiv prizor, da je marsikateremu solzica radosti stopila v oči. Ko so šolarji na zadnje zaklicali trikratni „živio“ presvitlemu cesarju, stopi na oder častiti gosp. Anton Batagelj, kaplan štijaški, ter v mičnem govoru narisa šolski mladini mladostno življenje cesarjevo s toplim priporočilom, naj otročiči vredno posnemajo Njega lepi zgled. Ko pa končno napelje na „živio-klic“ Njega veličanstvu, so zagromeli navdušeni živio-klici iz ust vse tukaj zbrane množice. — Zdaj se ljudstvo razide, šolarji pa zanetijo velikansk kres na „Gorici“. — Da je vse to tako lepo se izvršilo, gre posebna hvala gosp. Antonu Peganu, učitelju podraškemu, vredniku lepe svečanosti, katera ostane šolski mladini in vsemu ljudstvu v nepozabljivem spominu.

Iz Litijskega okraja 20. aprila. R. (Marsikaj o občinskih zadevah.) Ker se le malo bere v „Novicah“ iz našega okraja, misliti bi utegnil marsikdo, da je pri nas vse tiho in zadovoljno; al temu ni tako. Naj tedaj jaz kaj malega povem. — Ali majhne ali velike občine? — to vprašanje se sem ter tje zdaj ugibuje. V dopisu „iz Notranjskega“ je nedavno trdil nekdo v „Slov. Nar.“, da so velike občine dobre, ter javka in zdihuje, da v sedanjih malih občinah ni dobiti za občinska opravila sposobnih mož; nadalje pripoveduje, koliko imajo sedanji čas več opravkov, kakor so jih imele pred 20 ali 30 leti. To zadnje je resnica, uno pa ne. Ali pač dopisnik vé, kaj je krivo, da ni dobiti sedanji čas sposobnih mož za občinska opravila? Če ne vé, naj mu jaz povem. Dajte 1) občinam le taka opravila, katera občinam gredó in ne segajo v okrožje cesarskih gospósk, ki imajo za to dobro plačane uradnike in 2) dopisuje naj se jim vse v domačem (slovenskem) jeziku, v katerem govorijo občinarji, pa bode — vse druga! Zakaj se dopisuje iz okrajnih glavarstev večidel le v nemškem jeziku našim županom, ki jim je popolno nerazumljiv? Vsaj so vendar po vsem svetu vladne gospóske zavoljo ljudstva osnovane, ne pa ljudstvo zavoljo gospósk, vzlasti zavoljo tacihih gospósk, ki se tako visoke domišljujejo, da jim ni treba poznati §. 19. osnovnih postav. Pri nas ljudje mislijo, da take občine, kakor so sedaj, so uže dobre, naj se jim le pravica stori in se vse vrši in uraduje v domačem jeziku, in videli boste, da tudi naš slovenski kmet ni neumnež. Al kaj, ko okrajna glavarstva tiščijo na županstva s svojo nemščino, kakor tista pošast, kateri se môra pravi. Iz njih pisarnic se najbolj pošiljajo nemška pisma na županije s par slovenskima besedama, v toliko in toliko dneh in urah se ima stvar rešiti, a drugo, kar stoji v pismu, je vse nemško. Župan, nezmožen tuje nemščine, mora potem tekati sem in tje, da mu znoj s čela teče, predno izvé, kaj zapisano stoji v pismu. — Da so take občine, kakor so sedaj, popolno dobre, to je gotovo, da so le občinski odborniki z županom vred med seboj zložni, pravični in za blago občine vneti, kateri poslušajo izvedene národne možé in v prvi vrsti dobro, národno duhovščino. Zato je na ve-

*) „Sila kola lomi“. Zarad pičlega prostora morali smo krajšati. Vred.

liko korist občini, ako si dobrega narodnega duhovna tudi o občinskih rečeh na pomoč pokliče in ga voli v občinski odbor. Znana mi je občina, kateri je bil njen voditelj dober naroden duhovni gospod; ta občina uže okoli 20 let nima nobenega naklada na noben davek, in prav tisti prečastiti duhovni gospod bil je občinski pisar celih 12 let in to čisto brezplačno. Bi li hotel se žrtvovati kak nemčúr na blagor občini za ubozega kmeta toliko časa? Gotovo, da ne! Toraj to občino naj si naše občinstvo jemlje za zgled, pa bo srečna cela dežela in veliko tisoč davkov bo manj. Kako pa je pred 20 leti bilo gospodarstvo v tej občini, ki je imela velikega nemčurja za župana? Oni čas je moral ubugi kmet plačevati za občinske potrebe vsako leto do 15 odstotkov priklade, in še je dolgovi zapustil pri svojem odstopu. Poglejte ta velikansk razloček med narodnjaki in nemčurji! — Kaj pa še, kedar so občinske in deželne volitve? Takrat je še prav gibčna ta nemčurska golazen. Kaj vse so počeli tukajšnji nemčurji, ko je imela zadnjič volitev biti v deželni zbor! Kaj je počel okrajni glavar Vesteneck s svojimi pomagači Erženovci in družimi, tega bralcem „Novic“ ni treba popisovati, vsaj so vse to slišali iz obravnavlanskega deželnega zbora. In vse to so nemčurji počeli le zato, da nemčurji in liberalci gospodstvo dobijo v svoje roke. Njim na glas pa le resnico govorimo, če rečemo, da naš kmet raji ima enega narodnega duhovna, kakor sto Vesteneckovih nemčurjev, ki se mu prijatelje hlinijo.

Iz Bizovika pod Ljubljano 28. aprila. T. B. — Tudi naša čitalnica se je na čast „sreberni poroki“ Nju veličanstev praznično oblekla zvečer 23. in 24. dne t. m.; njeni prostori so bili razsvitljeni in zastave so vihrale nad njenim stanovanjem. Vrh hribov pa so goreli veličastni kresovi in vsi okolici oznanjevali veseli dan. Za trdno se nadejamo, da bodo preblage besede svetlega cesarja: „Naredite mir med narodi“ resnica postale in tudi mi Slovenci, njemu zvesto vdani, dobili svoje narodne pravice.

Iz Ljubljane. — Če je uni teden veljal slavljenju sreberne poroke Nju veličanstev, velja sedanji teden popisom onih slovesnosti tako, da celó največi dunajski časniki ne zmorejo vseh. In tudi Slovenci po vseh okrajinah razodeli so po svoji najbolji mōči znova pri tej priliki prirojeno jim udanost do svojega vladarja. Če se je tujec preteklo sredo zvečer sprehajal po Ljubljani, ko so se velike gromade mestjanov po razsvitljenih ulicah valile proti stanovanji gosp. deželnega predsednika, in je medpotoma slišal gromovite in samo gromovite živio-klice, prepričan je bil, da je Ljubljana slovenska, in ko je na turjaškem trgu poslušal v našem zadnjem listu načrtano petje slovensko in samo slovensko, ni dvomil več, da je na zemlji slovenski. In kakošno petje? Tako, da nam je nehoté tū iz Koseskovega „Kdo je mar?“ v spomin stopila vrstica: „Če zapoje, vse pogleda“. Zato sta dr. J. Bleiweis in dr. Jer. Zupanec kot predsednika čitalničnemu pevskemu zboru v „Slov. Nar.“ in v „Slov.“ koj drugi dan se tako le zahvalila: „O slavnostni priliki sreberne poroke Nju veličanstev 20. dne t. m. pri „besedi“ čitalnice naše in pa 23. dne t. m. pri serenadi pod milim nebom pred stanovanjem gosp. deželnega predsednika ste Vi, častiti gospodje, pod vodstvom našega izvrstnega pevovodje gosp. V. Valente s svojim krasnim petjem jako dostojno osvedočili lojalnost občutkom tukajšnjih narodnih društev, pa tudi pri tej svečani priliki v obliči cele Ljubljane z impozantnim pevanjem poveljali čast čitalničnega pevskega zbora tako, da podpisana v imenu odborovem le preprijetno dolžnost spolnujeva, ako javno izrekava najtoplejšo za-

hvalo vsem gospodom, ki so v samospevih in v zboru sodelovali pri slovesnih večernicah 20. in 23. dne tega meseca.“

— (V spomin sreberne poroke Nju veličanstev) je kmetijska družba 24. dne t. m. sred svojega vrta na Poljanah vsadila poprečni jesen, to je, drevó, ki se na vrlih zavoljo lepšega sadi. Pri tej slovesnosti je bil družbini vrt z mnogimi cesarskimi in narodnimi zastavami okinčan in celi dopoldan so pokali možnarji, da so se Poljane tresle.

— (Družba kmetijska) je od gosp. vitez Schneid-Treuenfeldskega, ki je družbo kranjsko na Dunaji ob priliki čestitanja vseh družeb avstrijskih z gospod grofom Barbotom zastopal, prejela sledeče poročilo: „Danes, 22. dne aprila, popoldne ob 2½ uri se je vršilo slovesno čestitanje avstrijskih kmetijskih in pa gozdarskih družeb v hiši avstrijskega deželnega odbora. Nj. cesarska visokost svetli cesarjevič Rudolf je došel točno ob 2½ uri, od predsednika družbe kmetijske dunajske kneza Colloreda spremljan v dvorano, ki je bila polna zastopnikov vseh navedenih društev in povabljenih gostov. Po kratkem nagovoru kneza Colloreda je slavnostni govor govoril grof Coronini, predsednik družbe kmetijske goriške in državni poslanec; večkratni dobro klici pričujočih zastopnikov so pritrdjavali lepemu govoru Coroninijevemu. — Po končanem govoru je knez Colloredo prosil svetlega cesarjeviča, naj blagovoli, Nju veličanstvoma izročiti voščila avstrijskih kmetovalcev. Na to je svetli cesarjevič zboru odgovoril s povzdignjenim glasom. To je bil jako uvišen moment, ko je mladi princ odlični zbor s toplo in pogumno besedo pozdravil in veselje razodel o tem, da mu je dano, Nju veličanstvoma izročiti voščila avstrijskih zastopnikov kmetijstva in gozdarstva, ter se zboru zahvalil za ta mu predragi mandat. Navdušeni slava-klici so bili odgovor pričujočih na to objavo. Po vsem tem je svetli cesarjevič zapustil dvorano še enkrat zahvalivši se grofu Coronini-u za govor njegov.“

— Predvčeranjem se je preko Ljubljane peljal cesarjevič Rudolf v Pulj. Čeravno je malokdo za to vedel, se je bilo vendar zbralo na kolodvoru precej ljudi, ki so ga sprejeli z burnimi „živijo“. Pozdravil ga je tudi deželni predsednik vitez Kallina.

— Ker je obširnejši životopis umrlega rodoljuba Petra Kozlerja gosp. prof. Levec obljubil „letopisu“ Matičinemu, zato opustimo v zadnjem našem listu napovedane krajše črtice.

— (Katoliška družba) je 17. t. m. imela svoj obletni zbor. Gosp. predsednik je o tej priliki naznanil, da družba ima zdaj okoli 630 udov; letnine je bilo došlo preteklo leto 648 gold. (v Ljubljani 474 gold., od zunaj 174 gold.). Vseh dohodkov je imelo društvo 980 gold., vseh stroškov pa 958 gold., tedaj znaša ostanek 22 gold., vse gotovine društvene je do 600 gold.

— (14 Marijinih slovenskih pesem za majnik) je uglasbil gosp. Anton Förster za 2, 3 in 4 glasove z orgljami v najložjem slogu. Besede, vse nove, in njim primerni jako melodični napevi so raznoličnega značaja kakor spomladansko cvetje. Veljajo 40 kr.

— Spisek srečk, katere dobitke dobijo iz loterije za hiralnico in sirotnišnico, bode dotiskan še le 3. dne maja; takrat tedaj se bode še le razpošiljati začel. Če pa kdo uže vé, da njegova srečka kak dobitok dobí, naj ž njo pride v hiralnico.